„O moj Bog, — Ivan!“ — sklonjene glave je stala pred njim in ni se ga upala pogledati v lice.

„Govorite, gospica, govorite!“ silil je Jenčič. „Ali smem . . . dá?“ — Kakor brez volje je naslonila svojo kodrasto glavo na njegove prsi, on pa ji je dvignil obrazek, in oči, polne bisernih solz so zrle vanj . . .

„Moja si, Ana, moja, saj vem“, šepetal ji je ves blažen; — „moja zaročenka si pred Bogom, ki vidi v najina srca! Kmalu boš tudi pred očetom in pred svetom!“ — — (Dalje.)

Sin.

(Krájinska idila. — Spisal *Podgoričan.)*

I.

Menda bomo žibali.

Neke nedelje popoldne je sedel kmet Peter Košiček iz Podgorice s svojo mlado ženo na vrtu. Ljubezen ga je priklepala k ženi, da je rajši posedal pri njej doma, nego bi se potikal po vaških gostilnah in tratil čas in denar. Bilo je v prvem letu zakona. Nikdar si še nista prišla navskriž, nobeno nesporazumljenje, nikak prepir ni kalil njune zveze. Peter je bil zadovoljen z Uršiko, in Uršika se je hvalila ž njim.

In ko sta tako sedela ter se pogovarjala o imenitnih in neimenitnih stvareh, pravi ona sramežljivo:

„Bog je blagoslovil najin zakon.“

Petru ni bilo précej jasno, kam meri žena.

In ko mu ona razodene bolj razumljivo ono imenitno skrivnost, zažari možev obraz in srce mu zaigra od očetovskega veselja. Prime jo za desnico in jo stisne ljubeče in hvaležno. V srcu iskreno zahvali Boga za toliko milost. Izpolnjevale so se mu najsrčnejše želje; podobe, katere si je ustvarjala njegova duša, hotele so mu postati resnica.

Njena lica so se rdečila, a oči je povešala.

„Moliva, da bi bil sin“, nadaljuje ona. „Jaz hrepenim po sinu, ki bi nekdaj gospodaril tukaj za nama.“

„Naj bi uslišal Bog najino prošnjo! Hvaležen sem mu za vsak dar, vesel bi bil pa seveda najbolj sina“, izpregovori on.

„Peterček naj bo! Očetovsko ime naj se podeduje od roda do roda. Ključar svetih nebes naj bo njegov zavetnik in varih.“

„Če bo pa deklica, potem ji daj ti ime! Za Uršo jo bomo krstili.“

Ženi je bilo prav, le skrbelo jo je, bo-li sama trdna in otrok zdrav. Da bi si naklonila božjo pomoč, pravi:

„Obljubiva se z otrokom na božjo pot k Mariji Pomagaj, ako se z božjo pomočjo zgodi nama po volji in v čast božjo.“

„Tako je! Na božjo pot pojdeva!“

Bolj veselih trenutkov Peter in Uršika še nista uživala v zakonu; blažila ju je zavest, da jima bo rojen naslednik, da nista drevo, katero zeleni in cvete, toda nima sadú. Ali sta mogla biti srečnejša?

Prihodnje nedelje popoldne je šla Uršika domov. Nekaj ji je težilo srce, skrbelo in veselilo, kar je morala povedati svoji materi.

„Hvala Bogu!“ vzklikne mati razveseljena. „Skoraj dočakam trenutka, ko prinesem zibel svojemu vnuku. Gotovo bo sin, ker je že navada v tej rodovini, da so prvi moški.“

„Molila bom za srečo!“ pravi Uršika sramežljivo.

„Prav; le moli, pa varuj se tudi! Ti ne veš, kako se lahko pregrešiš, da si nesrečna ti in tvoje dete. Le pazi! Vzdigovati ne smeš več težko; posebno vode ne devaj na glavo, nosi naj jo dekla, zakaj jo pa imaš! Pripogibati se ne smeš pregloboko, zato ne omivaj več zelja, ker so kadi že globoke. Nikdar ne pozabi, za koga si dolžna skrbeti!“

„Pa se je težko tako varovati.“

„Težko? Ti se moraš varovati! Ej, že vem. Jaz pojdem sama k vam in vsem zapovem, da morajo paziti nate, da se ne preženeš in kaj ne pregrešiš, kar bi bilo tebi in nam vsem na veliko žalost in nesrečo.“

„Pa sem mislila, da ni tako hudo.“

„I, seveda nisi nič mislila, ker nič ne veš. Mlade matere nič ne vedó, kaj so; ne znajo se varovati prehudega dela in škodljivih jedij. Zato poslušaj mene, ker sem izkušena!“

„Bom pa delala tako, kakor vi hočete.“

„Saj moraš! Kaj pa Peter pravi?“

„O, vesel je! — Ne vé, kaj bi počel?“

„Zato pa glej, da se kaj ne pregrešiš! Tudi jesti ne smeš vsake reči, zlasti težko prebavnih jedij ne.“

In še marsikaj sta se pomenili mati in hči.

Ob istem času sta pa hodila Peter in oče po polju. Žito je bilo ravno v najlepšem klasju; detelja je kar duhtela, krompir in koruza se je obnašala dobro; obetal se je dober pridelek. Zato sta bila oba zadovoljna, in stari je učil

mladega, kako naj kmetuje in kaj naj seje, da mu bo več neslo. In tako sta prišla v pogovoru z detelje do volov in krav, s polja na dom in naposled na — ženo. Pa si je Peter mislil: dobro bi bilo povedati očetu, kaj nas čaka. Pa pravi o priliki:

„Menda bomo zibali.“

In stari se ustavi, radost se mu pokaže na obrazu; prime sina za rame in ga pomikasti, rekoč:

„Kaj praviš? — Ali je res?“

Peter pa ni vedel, kaj bi dejal. Ni si mogel misliti, da bi bil oče zaradi tega tako vesel.

„Ali je to toli čudo, če bomo pri nas zopet zibali?“

„Čudo ali nečudo! Pa prav je! Sedaj bomo vsaj vedeli, komu gospodariti, delati in varčevati! Bog daj srečo!“

Še enkrat ga pomikasti, potem pa gre z rokami na hrbtu prekrižanimi zopet naprej, Peter pa za njim.

„To bodo pa mati veseli, ko jim povem“, govori oče.

„Nikar jim ne povejte prócej, saj že še zvedó.“

„E, taka reč se mora prócej zvedeti.“

Peter je bil malo zardel.

Starec je bil jako zgovoren. Spominjal se je svojih mladostnih let in je pripovedoval sinu, kako so bili vsi veseli in Bogu hvaležni, ker jim je dal njega. Kmet šele potem z veseljem dela in skrbi, kadar vé, komu dela. V katero hišo Bog ne pošlje otrók, tam ni zadovoljnosti in veselja.

Tako sta izdala Peter in Uršika tisto skrivnost. Do druge nedelje je vedelo vse bližnje sorodstvo, do tretje pa tudi vsi sosedje in najdaljše sorodstvo, in povsod se je pravilo:

„Pri Košičkovih bodo zibali.“

II.

Bog daj, da bi moralo biti vina dve lodrici!

Malovaška Nosečka, ki je že v marsikatero hišo prinesla otroka, ustavila je neke nedelje po maši Uršiko pred cerkvijo, ker ji je morala nekaj imenitnega povedati. Uršika je bila radovedna, da bi zvedela tisto imenitnost, ná, pa ni bilo nič takega. Nosečka je le pravila na široko, koliko pogač je že dobila Urbanovka na Malem Vidmu, med tem je pa z bistrimi očmi opazovala mlado ženo in jo izpraševala. Ko sta šli narazen, vedela je Nosečka skoraj natanko, kdaj bo treba prinesti Košičkovim otroka. Taka ženska, kakor je Nosečka, mora pač natanko vedeti, kdaj treba prinesti otroka v hišo, da bo vsem prav.

Odslej je bila pri Košičkovih velika skrb v hiši. Vsi so pazili Uršiko. Ako se je lotila kakega težkega dela, vpil je nanjo Peter, mati jo je svarila, stari oče jo je pa opominjal, naj se varuje. In mlada mati je morala slušati, da je bil mir v hiši, čeprav je dekla tožila, koliko trpi zaradi dela.

Jako je skrbela tudi Uršikina mati v Zlatem repu. Vedno je izpraševala, kako je s hčerinim zdravjem in se je bala, da bi ne zvedela kaj slabega. Njo je mučila pa še neka druga skrb. Po naši navadi mora mati kupiti hčeri zibel, kadar dobi prvo dete. Mati ni bila ubožna, in ker je bila poleg tega še precèj ponosna, ni hotela, da bi kakšen navaden mizar zbil zibel, ampak je hotela lepo zibel, s katero bi se ponesla ona in hči, in dete, ki se bo v njej zibalo.

Ko zvé, da za zibeli ni mojstra, kakor je Fortunatek na Vragovem Brdu, gre tje.

„Kaj bo, strinja?“ [1]) vpraša Fortunatek mater in jo pogleda izpod čela. „Neške imam nove.“

„Ne potrebujem nobenih, vse so še dobre, niti zvezati jih ni treba, ampak — — —“

Pa ni vedela, kako bi dejala.

„Če jih hočete, pa jih še prodam.“

„Veš kaj, zibel mi naredi!“

„Tako? — Zibel! — Lep čas nisem naredil nobene in ne vem, če jo še znam. Dandanes nekam vedno manj potrebujejo takih stvarij; zdi se mi, kakor bi manj otrók prišlo na svet, ali pa opuščajo zibanje.“

„Oh, Fortunatek, še vsega bo zadosti: otrók in zibanja. Ali mi jo narediš?“

„Kajpada, če jo hočeš. — Kakšno naj naredim?“

„Lepo! — Táko, kakoršne še nisi!“

„Tako?“

„Iz orehovega lesa naj so končnice in stranice, z rožami na koncéh in dobro ter gladko se mora potakati, da se ne bo preveč zibel potresala in bi otrok jokal, kadar bi bil v zibeli.“

„Prav! — Videli bodete, da take še ni bilo v naši vasi.“

„O saj ni za našo vas! V Podgorico jo bom dala hčeri, ki jej bo treba zibeli.“

„Ali Uršiki? Saj ni dolgo, ko je še v sami srajci tekala po Zlatem repu; kako hitro odrastejo!“

„Kmalu bi bila pozabila! — — — Môro [2]) naredi na zibel, da bo otrok varen pred njo.“

---

[1]) Strinja je navadno nazivanje postarnih, že nekoliko znanih ženskih.

[2]) Môra = tako znamenje nahaja se dostikrat na vežnem pragu, na vratih pri hlevu in svinjakih, na posteljah in zibelih. Môra tlači po noči ljudi in živali in tako znamenje jo odganja.

„Seveda! Môre gotovo ne pozabim. Naredim jo pravilno v jedni potezi, da bo imela več moči.“

Tako je bila preskrbljena lepa, dobra zibel za prihodnje Košičke.

S tem pa Uršikina mati še ni imela vsega, kar je bilo potrebno za hčerino postelj. Treba je bilo še krstne obleke. Oglasi se pri mojškri Ivanki na Suhem bregu in ji naroči:

„Naredi mi belo krstno obleko in otročjo kapico! Mudi se ravno ne. Pa skrbno in lepo naredi, trakov in čipek ne varuj. V kapico vpleti rdeč[1]) trak, pripravi pa tudi modrega, da se vplete, ako bi ne potrebovali rdečega. Pa Bog daj, da bi bil rdeči pravi.“

Pa vrže blago na mizo.

„Kar pa ostane, vreži prtiče, po vatlu dolge in široke in jih zarôbi, saj veš, čemu bodo!“

Mojškra Ivanka obljubi, da naredi lep, s čipkami obrobljen zavojček, na kapico pa našije suhih cvetic.

V Zlatem repu so sedaj lahko mirno pričakovali, naj pride karkoli.

Pri Košičkovih je bilo seveda vedno več skrbij, malih in velikih. Najprvo so si izbirali botre. Stara dva sta se držala starih botrov, kateri se pa mladima niso zdeli nič pravi; izbrala sta si mlado Kolarico in mladega Starojca, ker so si bili najbolj na roke.

Stara dva sta tudi ugibala, koliko vina bo moral kupiti Peter otročnici, jedno ali dve vedri, in oba sta le prav prisrčno želela:

„Bog daj, da bi moralo biti vina dve lodrici!“

Kadar dobi oče hčer, kupi navadno jedno, ako pa sina, dve lodrici vina, da pokaže svoje veselje in ga na ženin rovaš skrivaj tudi sam dosti popije.

Starica je bila pripeljala nekoč celó umazano ciganko v hišo, naj prerokuje hčeri. Uršika se je branila dati roko v roko prerokinji; ker so jo pa le silili vsi, udá se naposled in razpne dlan.

„Blagor tebi in vsi hiši!“ vzklikne ciganka. Česar vsi želite, to se zgodi; sina dobodete!“

Uršikino srce je zakopitljalo in kri jej je šinila v glavo.

Za prerokovanje je prejela ciganka masla, soli in slanine.

III.

Pri Košičkovih se je peč podrla.

Naposled pride težko pričakovani čas, da dobé zaželeno dete. Uršika se je skrivala v hiši in tožila o slabostih, mati pa je skrbela in jo tolažila. Nekega dné poišče Petra in mu pravi:

„Treba bo Nosečke. Stopi kar sam po-njo!“

Peter se do mraka odpravi in zvečer prasne čez gorico v Malo vas. Ni šel prav lahko, ker na takem potu ni bil še nikoli. Premišlja, kako bi ji povedal.

Z neprijetnimi čustvi stopi v hišo.

Nosečke njegov prihod ni iznenadil prav nič. Précej odloži žlico, ker je ravno večerjala, in predno pové Peter, koga išče, izpregovori ona:

„Précej greva. Drugo krilo si opašem in ruto vzamem.“

Dobro je poznala zadrego mladih mož in zato ni čakala ugovora Petrovega.

Njemu se je pa zdelo čudno, kako ona vé, po kaj je prišel.

Nosečka je pihala, kar je mogla, da jo je Peter komaj dohajal.

„Kako ji je vendar?“ vpraša potoma.

„Dejala je, da je bolna, in mati so mi veleli iti po vas; menda bomo zibali.“

„I, to se vé, če bo božja volja. Da bi bilo vse po sreči!“

Stara Košičkovka je nepotrpežljivo čakala Nosečke, zakaj treba je je bilo.

„Dolgo vaju ni bilo!“

Vsi stopijo v hišo.

Peter pogleda bolno ženo; njeno trpljenje ga zaboli v dno duše in pretrese po vsem životu. Solze usmiljenja, sočutja in ljubezni mu zaiskré v očeh. A ni hotel ostati tukaj, marveč je šel iz hiše.

Nosečka odloži ruto in si segreje roke pri peči, ker jo je zeblo. Nato stopi k ženi, izpregovori nekoliko ž njo, in vpraša to in ono.

„Nič ne bo hudega. Zdi se mi prav krepka“, reče stari materi.

Zunaj je pa stopical Peter ves razburjen. Mudil se je v hlevu, čeprav ni imel posla z živino, ali se je izprehajal po vrtu, dasi je bil truden. Še najbolj pokojen je bil v sobici pri očetu, ki tudi ni mogel zaspati.

Staremu so se vzbujali spomini. Živo se je spominjal trenutkov svoje nekdanje sreče. Razvozljal se mu je jezik in ker ni imel vzroka dalje prikrivati, pravil je Petru, kakšno je bilo veselje takrat, ko jim je dal Bog njega.

„Bog daj sina! To ti rečem, sin: ženskega zaroda se boj! Teže boš preskrboval jedno hčer kakor pet sinov.“

In ure so potekale počasi kakor večnost; za Petra ni bilo tolažbe.

„Zakaj mora ona toliko trpeti? Ali ni pomoči?“ vpraša očeta, čakajoč tolažila.

Starec se nasmehlja:

„Slišal si, kaj je zapisano v sv. pismu: ‚V bolečinah boš rodila otroke.‘ Sicer pa ni slad-

[1]) Rdečo barvo rabijo pri dečkih, modro pri deklicah.

kosti brez grenkosti. Sedaj si žalosten in poln skrbij, da boš morebiti, če je božja volja, kmalu rajal od veselja.“

Tako poteče nekaj ur.

Kar mahoma se razlegne otročji jok po hiši. Nosečka je prinesla k hiši ‚ajda‘.

„Ajd! ajd!“ vzklikne starec in se vzdigne na postelji.

Peter obstane. Otročji glas ga je prevzel.

„Kako kriči ta ‚ajd‘! — Gotovo je sin!“ vpije starec vesel.

Med tem pride stara mati k njima. Veselje ji je žarelo na obrazu, ko jima oznani:

„Dobili smo sina!“

„Zahvaljen Bog!“ vzdihne starec hvaležno.

„Kako je njej?“ vpraša Peter.

„Dobra je! Zdrava!“

Peter gré v hišo.

„Pričakala sva vendar“, pravi stara staremu in oba gresta za Petrom.

Na peči, kamor polagajo naši kmetje novorojence, kričal je ‚ajd‘ in Nosečka se je bavila ž njim.

Peči nasproti je počivala Uršika. Veselje ji je sijalo z obraza; zadovoljno je poslušala kričanje sinovo in skrbno se je ozirala na peč. Ko se ji približa on, podá mu desnico, katero on krepko stisne. Govoriti nista mogla. Bila sta prevzeta od sreče, in vse bolečine so bile pozabljene.

Mati in oče!

V tem hipu se je pričelo pri Košičkovih novo življenje. Jedna oseba je bila več pri hiši in sicer oseba od vseh zaželena, od vseh ljubljena.

Starka je molila. Zahvaljevala je Boga za milost, ker ji je dal dočakati ta trenutek; solze so ji rosile vela lica.

Skoraj je prisijal beli dan skozi okna.

Ker so pri Košičkovih svetili vso noč, slutile so sosede, kaj imajo. Komaj so zjutraj videle Nosečko, ki se je bila prikazala na pragu, zašumelo je po vasi:

„Pri Košičkovih se je peč podrla!“

(Dalje.)

Vzori in boji.

(Po prijateljevih pismih priobčil *Jož. Ošaben.*)

Uvod.

V osmih letih, odkar izhaja „Dom in svet“, prepričal sem se, gospod urednik, da se Vaš list zanima tudi za dijaško življenje in se trudi za napredek slovenskih dijakov. Imam pa prijatelja, kateri je bil pred kakimi petnajstimi leti sam dijak gimnazijec. Marsikaj veselega je izkusil v oni dôbi, pa tudi marsikaj bridkega. Ker je bil svojima roditeljema srčno udan, sporočal jima je natančno o vsem, kar je doživel. Njegov oče, učitelj na kmetih, bil ga je navadil spretno pisati. Vsa njegova pisma je mati skrbno shranila. Ob neki priliki jih je pokazala tudi meni. Čital sem prvo, pisano še v četrtem razredu ljudskih šol, čital drugo, tretje; prosil sem mater, naj mi posodi pisma na dom. Pregledal sem liste in spoznal, da ne bi bili nezanimivi, ko bi se objavili. Nekaj njegovih pisem sem imel tudi jaz sam, ker sva si večkrat dopisovala. Le-ta prav dobro pojasnjujejo, kar ne bi bilo morda popolnoma razvidno iz onih. Treba je bilo za objavo le še dovoljenja prijateljevega. Proseč ga privoljenja, naslikal sem mu hasek, ki bi ga slovenski dijaki lahko zajemali iz pisem, v katerih se zrcali njegovo plemenito srce. Obljubil sem mu, da izpustim vse, kar bi ga utegnilo izdati čislanemu občinstvu. Prijateljske prošnje ni odbil: bodi mu srčna hvala! In tako Vam torej izročam, gospod urednik, zavoj pisem. Naj pridejo v roke mladim čitateljen; naj spoznajo, koliko hudih bojev mora prebojevati mlado srcé za svoje vzore. Zgodaj si je začel pisateljev duh snovati vzore, zgodaj je mislil na to, kako bo svojemu narodu koristil kot pisatelj, in v ta namen se je učil iz knjig in življenja noč in dan. Prepričan je bil, da mora mož gojiti tudi resno vedo, ako hoče kazati narodu pot; lotil se je zbok tega že v dijaških letih vednostnega dela; slednjič pa so se mu strnili vsi mladostni vzori v jeden svetel vzor: sklenil je, pripravljati se z vsemi močmi, da postane vzgleden gimnazijski profesor. Težka naloga in trnjeva pot do vzora! Zlasti trnjeva je bila njemu. A premagal je vse. Sedaj je že par let gimnazijski učitelj. Iz ust njegovih učencev sem slišal toliko hvale o njem, da bi mu kar zavidal, ako bi mu ne bil prijatelj. Ljubijo ga kakor očeta in učijo se pri njem temeljito in veselo. Zato pa tudi vsi napredujejo: najslabše nadarjeni dijak stori vse, samo, da ne bi žalil svojega dobrega profesorja.

Ali ni prijatelj Ivan sam postal vzor? Komu se ne bi ogrelo srce, ko sliši o takem vzoru? Mrzel je svet, a taki vzori ga ogrevajo.

Kot solnčni žarki so uzori,
Ki grejejo nam mrzli svet,
Budé, rodé pri cvetu cvet.

zavpila: „Sram vas bodi, gospod doktor! Kdo vam daje pravico do takega žaljivega vedenja? — Vedite torej, da nečem biti nikdar vaša soproga, ker sem se zaročila že z drugim, ki bo jedini ženin moj!“

To rekši je odhitela v svojo sobico.

Ko se je vrnil Gruden ter vprašal po Ani, dejal mu je koncipijent: „Gospica mi je tožila, da ima glavobol.“

„Eh, eh, glavobol!“ odgovoril mu je trgovec. „Ta ji že preide polagoma; samo vstrajnosti vam treba, gospod doktor! Zastonj ne bo, ha, ha!“

„Da, da, Ana mora biti moja, naj velja, kar hoče! Mora! Mora!“ sikal je v svojo brado koncipijent vračajoč se domov. „Moja bo, ali pa — nikogar!“ (Konec.)

Sin.

(Krájinska idila. — Spisal *Podgoričan.*)

(Dalje.)

IV.

Mati, vzeli smo vam ‚ajda‘, prinesli pa kristijana; náte ga!

„Kam pojdem vabit?“ vpraša Nosečka, ko je opravila najpotrebnejše stvari.

Stari in mladi se spogledajo, in mati pravi: „Kar ti, ki so doslej nosili od naše hiše, bili bi najboljši.“

„Ž njo sva se zmenila, da bi Starojec in Kolarica najine otroke imela pri krstu“, méni Peter.

Starima pa ni bilo prav, toda molčala sta, ker sta čutila, da tu nista več gospodarja.

In Nosečka je šla vabit botre.

Kolarjevi in Starojčevi so bili že nekam pripravljeni. Dasi ni navada, imeli so Starojčevi polič vina pripravljen za Nosečko.

Nosečka sede k peči na „sklep“ [1]), obriše se dvakrat z rutico okoli ust in začne:

„Prišla sem prosit, če ste tako dobri in bi hoteli pristopiti k sv. krstu.“

„Kdo se je pa zmislil nas?“

„I, oče in mati Košičkova sta si izbrala očeta mladega Starojca in mlado mater Kolarico za botre svojim otrokom, kolikor jim jih bo dal Bog.“

„Tako! — Kar tako si zberó, in človek naj gre botrovat, kakor bi ne imel drugega dela.“

„I, boter Starojec, veste, to je dobro delo, plačilo za to prejmete v nebesih. Veste, Košičkovi vas najbolj čislajo.“

„Pij, ná, saj si ga že gotovo potrebna! — Kdaj bo treba stopiti do cerkve?“

„Popoldne jedenkrat. Mudi se ravno ne, ker je fantiček močen. — Na vaše zdravje, boter; da bi se še dostikrat srečala pri Košičkovih!“

„Kakor je božja volja.“

[1]) Sklep je del klopi na oglu peči, kjer se klopi sklepata.

Mlada mati Kolarica se je čudila nevedna, ko pride Nosečka vabit, dasi je že vedela, kaj so pri Košičkovih ujeli.

„Lejte si, lejte, ravno mene so si izbrali, kakor bi drugih ženskih ne bilo v vasi!“

„I, seveda so še, pa imajo vas najrajši.“

„Pa bi kakšno starejšo izbrali, ki je že vajena.“

„Veste, morda treba bo še iti, pa nečejo, da bi bilo treba večkrat prebirati botro.“

„Pa pojdem; človek itak nima drugih dobrih del. Obkovrej?“

„Ob treh, ako bodete pripravljeni.“

Ko je zvedela Uršikina mati tje v Zlati rep, kaj se godi v Podgorici pri Košičkovih, prihitela je k hčeri, da ji pomaga v dejanju in s svetom. Seboj je prinesla pripravljeno krstno obleko, povojček in kapico. Uršika je bila vesela, in ‚ajd‘ se je že mogočno oglašal, ko je stopila stara mati vsa zasopla v hišo.

„Zakaj niste po-me poslali prej, ko ste vedeli, kako je“, rekla je nevoljno domačim, ko se oddahne.

„Ej, kaj bi vedeli?“ opravičevali so se domači. „No, pa saj je vse po sreči.“

„Hvala Bogu! — Hvala Bogu, da je tako!“ Odloži, kar je bila prinesla s seboj.

„Lejte, kakor bi bila vedela, da dobimo sina!“ pobaha se in pokaže belo krstno obleko z rdečimi trakovi in našivi.

Uršika se zadovoljno nasmehne in hvaležno pogleda mater.

Da potolaži skrb, ki jo je mučila, izpraševala je Nosečko, hišno mater in hčer to in ono. Potem šele je bila mirna, in tudi nevolja jo je bila pustila.

Med tem se je prevalil dan, in tretja ura popoldanska se je čimdalje bolj približevala.

„Treba bo nesti h krstu“, opomni Nosečka.

Pripravi kopelj, namešano s kozarcem gnojnice[1]), da bi bil otrok varen nalezljivih boleznij, in izkoplje ‚ajda'. Hišna mati osnaži kadunjice (neške), nasuje po dnu živinskih izjedij[2]), da bi otrok ne bil uscev[3]) — otrokom ženskega spola nasteljejo z dolgo slamo, da jim potlej rastejo daljši lasje — in pregrne z novo, mehko plenico. Materina mati je pa pripravila krstno obleko, da so potem hitreje oblekle, in se je nekaj po tihem menila s hčerjo.

Ker se je Uršika bala, da bi otrok ne bil lačen, pravi vsa v skrbeh:

„Dajte ga sem, dajte, da ga nasitim, predno ga nesó; morda je lačen!"

„O, Bog obvari! Bog ne daj!" posvari jo précej mati. „Pred krstom ne smeš dojiti otroka. Ako ga dojiš, ostane neumen in trd. Vidiš, v hribih dojé otroke pred krstom, zato so pa hribovski otroci tako trdi in počasni."

In Nosečka in hišna mati potegneta z materjo, da se je Uršika morala udati, čeprav nerada. Verjela ni, da bi bilo na tem kaj resnice. Ko jo je pa izkušena Nosečka potolažila, da ni za otroka slabo, ako ima prazen želodec, bila je mirna.

‚Ajd' je bil skopan, in nato so ga brž oblekle v krstno obleko, ki so jo bile prej pogrele, povile otroka, in ko so bile kadunjice dovolj pripravljene, položile so ga vanje.

Tako je bil ‚ajd' pripravljen za pot k svetemu krstu.

Tudi botra sta bila pripravljena.

Starojec se je izprehajal od veže do hleva v praznični obleki in poslušal, kdaj bo pri cerkvi udarilo tri. Kolarica je pa sedela nakošatena pri mizi, gledala na uro in poslušala mater, ki ji je pravila, kako se mora vêsti danes; zakaj mlada mati ni bila še nikdar prej za botro.

„Nosečko obdaruj s kako dvajsetico, ko prinesete od krsta; spodobi se!"

„Staro dvajsetico imam; bo zadosti?"

„Zadosti! — Ali imaš kaj kruha s seboj?"

„Čemu mi bo?"

„Lej jo, kako si čudna! Précej vreži pol hleba belega kruha, vzemi ga seboj in prvemu človeku, ki te sreča na potu h krstu, daj ta kruh!"

„Zakaj pa tako? Kaj pomenja?"

„Vidiš, to pomenja, naj bi bil tudi otrok, ki ga neseš k sv. krstu, darežljiv in usmiljen. Ubožcem naj rad pomaga in si tako služi nebesa."

In Kolarica gre v shrambo in si odreže pol od največjega hleba.

Med tem udari „tri", Starojec jo pokliče. Oba jo mahneta k Košičkovim.

Tam se niso dosti menili.

Kolarica pograbi kadunjice in Nosečka jih lepo pregrne s prtičem.

„Kakšno ime mu bodemo dali?"

„I, kakšno? — Peter naj bo, kar je oče", menijo vsi.

„Bo pa Peter!"

„Ali imate kaj kruha, botra?" vpraša Uršikina mati.

„O, imam "

„Pa pojdite srečno in varujte, da se ne prehladi, ali da se kaka druga nesreča ne primeri", pravi Uršika v skrbeh.

In boter in botra z ‚ajdom' gresta. Za njimi stopi Uršikina mati; ko so bili sami zunaj, pravi:

„Ko se vrneta domov, pazita, kam bodo letele vrane in kako bodo večale, da bodemo vedeli, ali bo otrok srečen!"

„O, bova že!"

Pa ju je pustila naprej.

Kolarica je gledala, komu bi dala kruh. Naproti jima pride ubožna kočarica z jednim otrokom v naročju, drugi se je pa držal za krilo.

„Lejte, bolje bi se ne moglo naključiti!" pravi Kolarica, vzame kruh iz rute in ji ga dá.

„Bog vam povrni! Srečna vi-dva in tisti, ki ga bodeta držala pri sv. krstu!"

„Bog vas usliši!"

Do cerkve ni bilo drugih dogodkov; boter in botra sta mislila na sveto dejanje.

Doma pa je sedel Peter pri ženi in jo je dramil, kadar je hotela zaspati. Trudnost in onemoglost jo je mučila; ker je pa slabo, ako takrat mati zaspi, čul je pri njej mož in se ž njo pogovarjal.

Krstili so sina pokojni gospod župnik. Dete je bilo mirno, kakor bi čutilo, kako sveto, važno opravilo se godi ž njim.

„Peter? — Lepo ime! — Torej Peter Košiček!" dejali so gospod, ko so šli iz cerkve.

Boter in botra gresta v gostilno, ker sta se hotela pokazati. Ker sta pa vedela, kako skrbi doma mlada mati, kreneta kmalu domov.

Ozirata se, kje bi neki uzrla vrane. Tam v gozdiču za vasjo so kričale. Komaj pa sta bila na pol poti, vzdigne se nad gozdičem gosta jata vran, zavrté se nad drevjem in okoli zvonika in zleté z glasnim večanjem proti Zagorici.

„Kaj neki pomenijo?" vpraša botra.

Toda tudi boter ni vedel, ker je bil še popolnoma nevešč.

Doma se jih vsi razveselé.

„Hitro sta odpravila!"

---

[1]) Otrok, ki se koplje v vodi z gnojnico skaljeni, varen je po ljudski veri nalezljivih boleznij.

[2]) Izjedi — kar ostane živini v jaslih, to so izjedi.

[3]) Usci — so otročja bolezen. Otroku se izpahne po vsem životu in se mu delajo drobna ulesa. Bolezen je dolgotrajna in nadležna.

„Mudilo se je nama, ker vemo, kako vsi težko čakate, zlasti pa mati. — — — Mati, vzeli smo vam ‚ajda', prinesli pa kristijana; náte ga!"

S temi besedami položi botra Peterčka na posteljo.

In kakor bi otrok vedel, da je doma, zajoka. Odgrnejo, in Uršika ga vzame v naročje, ogleduje ga in poljubuje šepetaje:

„Peterček! Peterček!"

Nosečka in Uršika sta imele opravka s Peterčkom, drugi so se pa pogovarjali.

„Kam pa so letele vrane?" vpraša njena mati.

Ko ji povesta, vsklikne vesela:

„Srečen bo! — Veste, če leté vrane proč, tedaj je vselej dobro znamenje; ako pa prileté kričeč nasproti in zleté nad glavami, tedaj je slabo znamenje: nesreče spremljajo takega človeka do groba."

Dajajoč si najboljše upe za bodočnost otrokovo, poslovita se botra, obetajoč, da se dalj pomudita, kadar bode mati bolj močna in se bode lahko razgovarjala.

Ko je dala Nosečka med vrati botri roko v slovo, stisne ji le-ta nekaj v pest.

Nosečka hvaležno pomežikne in reče:

„Da bi bilo že skoraj zopet iti h krstu."

In to je gotovo želela iz dna srca.

V.

S pogačo so tukaj.

Ko so bili Košičkovi sami, slečejo brž Peterčka. Nosečka je pravila, da tisti otrok, katerega ne slečejo précej, ko ga prinesó od krsta, je preveč gizdav in se ob nedeljah neče slačiti praznične obleke.

„Ali ga sedaj smem vzeti jaz, gotovo je že lačen?", vpraša čez nekaj časa Uršika.

Ker ni bilo zadržka, hoteli so ji dati otroka. Kako radostno ga je sprejela in poljubila, potem pa hotela k sebi pritisniti.

„Na desno stran deni otroka, ne na levo!" zavpije mati ravno o pravem času. „Prvič ga moraš imeti na desni: ako bi ga imela na levi, bil bi levičen. Odslej ga pa imej na desni ali levi, oboje je dobro."

Uršika je bila materi hvaležna, ker jo je zopet obvarovala osodne neprevidnosti.

Hišna mati je že dalj časa pitala nekaj starih kokošij, od katerih se je nadejala najslastnejše in najmočnejše juhe. Z nabrušenim nožem se spusti med kokoši in sleharni dan je jedni končala življenje.

Otročnica je pila neslano in precejeno juho, mož pa je glodal kosti in si mislil: „Kako je prav urejeno na svetu, da mati ne sme précej jesti mesa!"

Imeli so vsega dosti; zato ni nedostajalo ničesar, kar so potrebovali ob tistih dnevih. Kamelice si je bila Uršika že sama pripravila in pila je prve dni kameličen čaj namestu vina, katerega si je seveda želela.

Ko se je njena mati prepričala, da je hči v dobrih rokah, poslovi se, naročaje še hčeri, kako se mora varovati.

„Mati, nič se ne bojte; take reči vse dobro umem", potolaži jo Nosečka kàj priliznjeno in gre mater še nekoliko spremit, kar seveda ni bilo zastonj.

„Iz Zlatega repa bodo čez tri dni pa pogačo prinesli", pové skrivaj hišni materi, ki se je motala pred pečjo. „Zvedela sem ravnokar od matere."

Nosečka je imela dober vid in še bolji nos; vse je videla in vedela; vse je vodila ob takih prilikah.

In mati pove očetu:

„Stari, iz Zlatega repa bodo s pogačo v treh dneh tukaj! Preskrbita kaj pijače!"

In stari pravi mlademu na samem:

„Peter, stopi k Strnadki in kupi vina, saj vidiš, kako je! — Njo bo žejalo noč in dan, kakor vsako tako žensko, in vode ji menda ne boš ponujal. Pridejo tudi botri in botre in bližnji sorodniki. S čim jim postrežeš, ako ne bode pri hiši kaplje vina?"

„Vi pojdite, ker ste vajeni in poznate vino!"

„Ali jaz? — Zakaj? — Sedaj si mož, gospodar! Ne bi bilo lepo, ako bi moral jaz vse. — Sam pojdi in postavi se, saj se lahko!"

„Koliko pa čem kupiti vina?"

„Kaj to vprašaš? — Dve lodrici, manj ne. — Zakaj si pa dobil sina, če se treseš za vino. — Toliko moraš imeti vina, da ga ne bo le ona srkala, ampak ga tudi komu natočiš, da ti napije srečo. — In sam si ga tudi privošči kak kozarec. — Kadar pa dobiš hčer, jedno, dve, tri ali . . . . vendar te pa Bog obvari tolike nesreče, takrat kupi vina le jedno lodrico, ker nikogar ne bo, ki bi ti voščil srečo zaradi hčere."

Peter poišče denar in popoldne krene k debelušni Strnadki pokušat vino.

Pokusil je vino iz vseh sodov, napósled pa le ni vedel, katero bi bilo najboljše. Čutil je, kako je še neizkušen.

„Katero najbolj jemljejo?" vpraša potem.

Ko mu zgovorna Strnadka pové, kakšno vino je najboljše za take prilike, kakor je njegova sedaj, in katero vino jemljejo najbolj, pravi on:

„Pa še n a m onega natočite!"

„Kaj imate?"

„Sina!“

„O, tristo litrov!“ zakolne Strnadovka. „Bo pa ta posoda premajhna! Kaj ne, dve lodrici, kakor je mera?“

„Kajpak, da ne porečete, da ji še vina ne privoščim!“

Vino je bilo izbrano in kupčija narejena, Peter pa le ni še hotel domov, ampak vsede se k mizi in pokliče vina. Veselje in ponos, da ima sina, zahtevala sta žrtev. Pil je vino, ponujal piti vsem v gostilni in celo klical znance, ki so prihajali pod okno.

„Bog te živi! — Bog ti ohrani sina!“ napivali so mu in ga izpraševali, kako je ženi in sinu.

Predno gre dobre volje od Strnadke, pokliče ga še jeden liter.

„Tega, mati Strnadova, nesem domov za pokušnjo, da bodo videli, kako kapljico sem izbral. — Jutri, ko pripelje vino, vrnem steklenico.“

In ubere jo domov zadovoljen, ker je bil tako dobro opravil.

„Tako-le bomo pili!“ vsklikne vesel in postavi steklenico trdo na mizo.

Pokusijo vsi, kolikor jih je bilo pri hiši, najprej seveda stari, ker so bili najbolj izkušeni. Nosečka se je še potem oblizovala, ko ga je bila poln kozarec zvrnila „za pokušnjo.“

„Oh, kako mi diši vino! Kako bi je pila!“ vzdihne Uršika, ko ji udari vinski duh v nos.

„Oh, potrpite, potrpite!“ tolaži Nosečka. „Ni škodljivejše reči kakor je vino za vas sedaj v teh dnevih! Potrpite! Potrpite!“

In Uršika je morala trpeti, ker ji vina niso dali, ampak samo pokazali.

Trpela je, dokler ni prišla mati iz Zlatega repa. Za žejo je pila kameličen čaj, za lakot so ji pa silili neslano kurjo juho, a ona bi bila vendar tako rada jedla kaj takega, kar bi bila strla med zobmi.

Menda je bilo šesti dan, odkar so bili prinesli k hiši sina. Nosečka je prišla ravno nekaj pogledat k materi — bila je že zopet nekje drugje v službi, — ko se pripelje nekdo po vasi in zavije h Košičkovim.

„So že tukaj! S pogačo so tukaj!“ zleti Nosečka v kuhinjo povedat stari materi. „Kaj ste napravili?“

„Malo opečenih rezljajev pa cvrtja, da bodo lože pili.“

To je navadno jedilni list ob takih prilikah, in temu staremu običaju se starka ni hotela izneveriti, ali se pa ni mogla, kar je pa za našo povest ravno sedaj brez pomena.

Res, iz Zlatega repa sta se pripeljala oče in mati.

Peter ju brž teče sprejet in konja izpreč.

Tast je bil dobre volje, ko mu je zet stiskal roko in mu pomagal z voza in potem še tašči. Kmalu se zberó vsi okoli voza, tudi hišnega očeta in mater je bila prignala dolžnost in radovednost; celó Nosečka ni mogla ostati v hiši. Sosedje in sosede so pa kukali izza hišnih voglov, da bi videli, kaj je mati pripeljala hčeri.

Ko je bil konj v hlevu, začne tašča razkladati. Najprvo dene na tla kurnik, v katerem je bil pitan kopun, tri kokoši in dve mladi jarčici.

„Jej! jej! jej! — Kaj pa ste prinesli? — Saj imamo sami zadosti“, zajavka hišna mati vesela in nevoljna hkratu.

Potem postavi tast na tla keblico masla.

„Jej! jej! — Pa še to! — Tri krave molzemo in imamo masla toliko, da ga ne porabimo, ko bi nič drugega ne jedli.“

„O, saj vemo, da imate; pa kar se spodobi, to se mora dati“, govorita Zlatorepca.

Nato pograbi tašča jerbas, iz katerega so štrleli pokriti konci mogočnih štruc, tast pa odkrije postlano zibel in jo nese v hišo.

Zibel so občudovali vsi, celó tam od sosedovih so se čuli vskliki občudovanja.

In zibel je bila res lepa. Fortunatek z Vragovega Brda se je bil izkazal. Vsa je bila iz najboljšega črešnjevega lesa, končnice so bile prepredene s pisanimi okraski, in na stranicah se je bliščalo znamenje môre, z nekoliko svetlejšo barvo vdelano, kakor je bila barvana stranica. Pregrnjena je bila zibel s pisano odejo, ki je bila narejena iz različno barvanih zaplat, seveda čisto novih.

Vsi gredó v hišo Hišna mati pograbi keblico, Nosečka pa kurnik.

Uršika se ju neizrečeno razveseli. Vedela ni, kaj bi dejala. Molčé stisne očetu in materi roko.

„Kje imaš sina?“ vpraša oče.

Uršika mu ga pokaže.

Zlatorepška mati skliče vse v hišo; tudi hlapca in deklo. Potem pa razgrne jerbas in jemlje štruco za štruco.

Prvo dá hišni materi:

„Náte, pa pokusite!“

„Oh, pa tako lepo ste spekli!“

Drugo dá očetu:

„Da bodete tudi vi nekaj imeli!“

Potem dá še hlapcu in dekli, vsakemu po jedno, ki sta pa bili iz bolj črne moke.

Največjo, najlepšo in najboljšo, na samem mleku vmeseno in iz pletenih kit zloženo, pa postavi na klop konci postelje tako, da je na štuli stala ob zidu in pravi:

„Náta, to imata pa vidva! Da bi vama tudi sin rastel tako po koncu kakor stoji sedaj ta pogača!“

„Bog vas usliši!“ pritrdijo vsi.

Hišna mati pregrne mizo, oče namigne Petru, očeta in mater iz Zlatega repa pa posadi za mizo. Hišna mati in Peter gresta ven. Treba je bilo pogostiti. Mati ubije brž nekaj jajec, nareže kruha in razbeli masla. Peter se izgubi v klet, od koder kmalu prinese liter vina.

„Takega vina sem ji kupil! Pokusite, če bo zdravo!“

Stari vzame liter in ga ogleduje proti oknu, potem ga pa natoči stari. Ona ga nese najprvo pod nos, potem si pa malo omoči ustnice, drugič pa ga požre več in cmokne z jezikom.

„Bo že! Ne bo škodilo! Kje si kupil?“

Začeli so se razgovarjati o vinu, kakšno sme in kakšno ne sme biti. Mati je našla dovolj prilike, da je po tihem kaj izpregovorila s hčerjo. Oh, toliko jo je imela vprašati, toliko ji še povedati in svetovati. Med tem sta bili mati in Nosečka dovolj nacvrli ter prinesli v hišo. Prijeten duh se razlije po hiši.

Peter in stara dva silijo Zlatorepca prigrizniti, Nosečka dovoli tudi Uršiki nekoliko jesti, kar je z velikim veseljem vzela na znanje. Nosečka sama izbere nekaj na mizi in ji nese k postelji.

Ker jo je zeló žejalo, natočijo ji vina. Hišna mati ji dá.

„Oh, kako mi lepo diši! — Kako bi pila, če bi smela!“

„O, le pij nekoliko! Sedaj ga že smeš.“

In Uršika ga pokusi.

Kako dobro se ji zdi, kar ne more se premagovati in zvrne vso kupico.

Oče iz Zlatega repa napije s polnim kozarcem:

„Naj bi še večkrat pili v ta namen! Sreča in blagoslov božji naj spremlja otroka vajinega in našega v njegovem življenju! Naj bi vse življenje, kolikor mu ga je odmeril Bog, delal za božjo čast in za izveličanje svoje duše! Naj bi bil nam vsem v ponos in veselje!“

„Bog vas usliši!“

Kozarci zazvené in vsi jih izpraznijo do dna. Uršiki so se iskrile oči materinskega veselja in sreče.

Hitro je potekal čas pri vinu in jedi. Rekla se je premnoga važna beseda, premnog koristen nauk so dali stari mladima, ki sta pa že vedela, komu bodeta tudi sama dajala nauke, in sta bila zaradi tega prav srečna.

V mraku se odpravijo. Izpraznijo kozarce; oče in mati se poslovita od hčere in si še ogledata sinka.

„Varuj se! Pazite nanjo in otroka!“

S temi besedami gredó narazen.

Konjič je naglo šinil izpred hiše po vasi.

Tako so dobili Košičkovi prvo pogačo.

(Konec.)

Vzori in boji.

(Po prijateljevih pismih priobčil *Jož. Ošaben.*)

(Dalje.)

4. „Gospod Luka.“

V začetku listopada.

Ljubi oče! V poslednjem listu ste me vprašali, kakšen je kaj „gospod Luka“, o katerem sem Vam že jedenkrat nekaj pisal. „Gospod Luka“, kakor ga kliče gospodinja, pa jaz tudi, zdi se mi, me ima rad. Ali čuden človek Vam je to! Govori malo, z menoj vsak teden morda komaj dve besedi. Prav moder je. Tometovega Franceta sem vprašal, v katero šolo hodi gospod Luka; rekel mi je, da v realko, v peti razred. Tam se menda učé za inženirje. Zato tudi tako rad riše. Pa kako lepo zna risati! Zadnjič je narisal glavo. Drugim jo je pokazal, jaz sem jo videl le od strani. V šolo nosi seboj nekak debel papir, ki se mu pravi „blok“. Pa kako lepo je vedno opravljen! Lepo počesan, ovratnik vedno čist in bel, črno ovratnico okrog vratú, za pestjo pa nosi kakor dva obroča; gospodinja mi je povedala, da so to „manšeti“ in da jih bom moral tudi jaz nositi, kadar bom v peti šoli. Pa brado ima gospod Luka. A najbolj čudno je to, da zvečer, kadar vsi sedimo pri mizi in se učimo, on vzame knjižico iz žepa pri suknji ter ves večer piše in piše. Pa to večer za večerom. Tako sem radoveden, kaj popisuje. Morda piše kako povest; ali pa to spisuje, kar je slišal v šoli. Pa kako hitro mu teče pero! Jaz ne morem še tako hitro pisati. Razodeti pa neče nikomur, kaj zapisuje. Ko bi le jedenkrat pozabil doma knjižico, da bi pogledal vanjo; pa jo vselej skrbno vtakne v žep. Pa Vi ne veste, kakšne čudne reči bere. V četrtek je pustil na mizi neko knjigo, katero je prejšnji dan čital. Vsi so bili odšli v šolo, gospodinja na trg, kupovat za opoldne, gospodar pa po navadi drva žagat; sam sem ostal doma. Nekaj časa sem izdeloval domačo nalogo, katero so nam dali v šoli; nazadnje me je pa le

Sin.

(Krájinska idila. — Spisal *Podgoričan.*)

(Konec.)

VI.

Otrok je bolan.

Précej drugi dan poskusijo zibel. Mati povije „kraljiča“ — tako pravijo v mnogih hišah prvorojencu — in ga dene v zibel. Vsi pridejo pogledat, kako se ziblje, in hvalijo zibel in njenega mojstra. Pridejo tudi sosede. Sleharna prime kraljiča za nos in pravi:

„Da bi jokal samo takrat, kadar te jaz držim za nos!“

Izpraševale so jo o otroku. Vsaka je vedela kaj povedati, kako naj ravna s sinkom, da bo lep. Seveda, vse niso jednako vedele. Tako je rekla prva soseda:

„Pokrij ga, pokrij s črno ruto, da ne bo tako belo gledal!“

Ko pa pride druga, ni ji bilo prav, in reče:

„Z belo ruto ga pokrij, da ne bo tako črno gledal!“

Če je pa bil razkrit, dejala je tretja:

„Prikrij ga, prikrij, da bo lepše gledal!“

Uršika ni vedela, kateri bi verjela. Mnoge sosede so seveda prišle tudi zato, da bi dobile košček pogače. Ker se je Uršiki nekaj takega zdelo, ponudi sosedi Kokotovki kos pogače. Kokotovka je pa bila previdna ženska, zato ji reče:

„Veš, Uršika, na klop mi položi kruh, iz rok ti ga ne vzamem! Veš, to bi ne bilo dobro zate. Dokler ne greš v cerkev, ne daj nikomur vbogajme in nobenemu ptujemu človeku ne daj iz rok nobene reči. Ako kaj daš, položi na klop ali na mizo, ali pa daj kakemu domačemu človeku, naj on dá. Tudi rokave moraš imeti zavihane, kadar komu kaj daruješ. Veš, varuj se, ker moraš rediti sina. Kaj bi bilo, ako ne bi imela hrane zanj?“

Uršika stori tako in položi kos na klop.

„Prav lepo vas zahvalim, ker ste me tako naučili!“

Kokotovka ji je povedala nekaj resničnih dogodb, kako so bile matere neprevidno oddale hrano za otroka.

Ker mlade matere rado straši, zato je bil vedno kateri domačih pri njej. Največkrat je bila mati, ki ji je stregla skrbno in pazljivo. Nosečka jo je prišla v začetku obiskat vsak dan, pozneje pa le bolj poredkoma.

Kraljiček je pil prav živahen; vse se ga je veselilo. Ženske so ga jemale iz roke v roko, previjale in zibale, stara mati mu je postiljala posteljico, grela plenice in odejo, ded ga je božal po licih, oče pa ga je hodil gledat.

Koncem tretjega tedna pa Peterček nenadno zboli. Stokal je v zibeli, pena se mu je delala v ustih, jokati se ni mogel glasno, in tudi hrane ne uživati, kakor po navadi. Vsi so bili prestrašeni. Kaj bo, če umrje? Oče se je bal, mati je jokala, ded in babica (stara mati) sta pa le ogledovala bolnika in pazila, kaj bo. Babica ga obljubi na božjo pot k Materi Božji na Železnico (blizu Škocijana), ako ozdravi. Pošlje pa tudi po Nosečko.

Nosečka brž priteče, kakor ji je velevala dolžnost. Vsi se je razveselé. Brž pregleda Peterčka, potem pa reče:

„Otrok se prtí!“

„Ali je nevarno?“ vprašajo vsi kmalu.

„Nevarno ni, pa včasih bolezen dolgo traja in otrok oslabi.“

„Oh, ozdravite mi ga!“ vikne Uršika obupna in se stegne po otroku, kakor bi se bala, da bi ne umrl, in bi ji ga ne vzeli.

„Kaj mu čemo dati?“ vpraša stara mati.

„Nič! — Kaj mu moremo dati, ker ne moremo ničesar spraviti vanj? Kumina bi bila dobra in še kaj drugega, če bi mu mogli deti v želodec. — Nič se ne bojte, že vem, kaj mu bo pomagalo!“

Po teh besedah gre iz hiše.

Ne preteče deset minut, ko se vrne z majhnim vozičkom in ga zapelje v vežo Vežna vrata zapahne in gre v hišo. Vsi se ji čudijo.

„Sedaj pa le! Vzemi otroka v naročje, sedi vozičku na ojesce in imej dete pri sebi; gotovo mu odleže.“

Uršika pogleda nezaupljivo mater.

„I, kje si ga pa dobila? Čegav je voziček?“ vpraša mati.

„Botrov! Veste, otroku, če se prtí, ne pomaga nobena reč tako gotovo, kakor če mati ž njim sede na ojesce in ga nasiti.“

„In ti si šla ponj?“

„Kajpak, ker Uršika še ne more izpod strehe. — Le brž, le brž!“

„Če bo to res kaj pomagalo?“

„Gotovo! — Marsikatera je že s tem ozdravila otroka.“

In ker le ni bilo drugače, Uršika vstane, ogrne se, vzame otroka in gre sest na ojesce.

„Kraljiček je bil res nekoliko živahnejši, in Uršika je že mislila, da je zdravenje res pomagalo. Ko je pa malo nato le še ječal, položi ga mati v zibel, in pravi prevarjena:

„Pa ste rekli, da gotovo odleže."

„Čakaj! To ni tako hitro! Saj veš, bolezen gre po vrvi gori, po níti doli! — Videla boš, da mu odleže", potolaži jo Nosečka, pograbi voziček in ga odpelje nazaj.

Domov prinese Nosečka materi zaželeno novico:

„Botrovi prinesó sredi prihodnjega tedna pogačo, botrni pa dva dni prej."

Toliko je bila ovédela pri Starojčevih od matere, ko so ravno belo moko preséjali.

„Dobro, da vemo!" pravijo mati. „Prideš dan prej, — le ovédi še bolj natanko, da kaj pripraviva za gostijo."

„O rada, če bom le mogla."

Pogleda še Uršiko in otroka. Tu zapazi, da se nekoliko slini.

„Veš, s čim odpraviš slinjenje, če hočeš? S slamo, katera se je prijela živinčeta na gobcu in jo je neslo živinče na vodo in nazaj, potegni otroka pod nosom sem in tje, in nikoli več se ne bo slinil."

„Kaj poveste! — Vi pa tudi vse veste!"

„Marsikaj vem! — Otroke tudi notranjica[1]) lomi. — Za to pa ni drugega zdravila — ne jedi, ne pijače — kakor obleko raztrgaj na otroku in tisto obleko vrzi na tekočo vodo, najbolje je na tako, ki ponikne, pa ga poneha. — Sedaj pa že veš, kaj ti je treba, da ohraniš otroka! — Lep fantiček bo! Moram iti."

S temi priporočljivimi besedami odide.

Ostali so Košičkovi sami, nadejaje se, da je Nosečkino zdravljenje rešilo Peterčka.

VII.

Botrinja.

Peter je živino nalašč krmil s slamo, da bi se katerega živinčeta prijela na gobec, da bi jo neslo na vodo in prineslo domov. Prijela se je še, prijela kaka slamica in tudi na vodo se je prinesla ali — šmenta! — tam je pa vsaka na vodi ostala. Šele tretji dan je bila sreča toli mila, da je Sivka prinesla slamo na gobcu na vodo in domov. Oj, to je bilo veselje!

Še predno Peter priveže Sivko, ulovi jo za gobec, otme ji dragoceno slamico in jo nese v hišo.

„Jo že imam! Jo že imam!" pobaha se vesel.

„I, kaj? Kaj si dobil?"

„I, lejte! Slamico na vodo neseno in nazaj prineseno."

„Daj jo sem!" vzklikne babica razveseljena.

Uršika vesela odkrije sinčka in babica mu trikrat slovesno potegne slamico pod nosom sem in tje, da je kraljiček nevoljen otresel z glavo.

„Tako! Sedaj bo pa dobro!" pritrdi ded.

Vsi so bili prepričani, da to zdravilo gotovo pomore. Peter iz nesebične hvaležnosti navali živini polne gare detelje, da bi jo oškodoval za tridnevni post ob slami in vodi.

Kraljiček je précej ozdravel; prtíl se ni več. Kmalu se jim je tudi zdelo, da se ne slini več tako, kakor se je. Zato so dejali:

„Lejte, ta Nosečka ni videti, da bi kaj znala, pa vendar toliko vé. Kaj bi bilo, če bi je ne imeli?"

Nosečka je bila, kakor je bila obljubila, prišla dan prej, predno je imela biti botrinja. Starojčevi in Kolarjevi so mislili izprva vsak posebej nesti pogačo, potem so se pa zmenili, da bi bilo pač najbolje, če bi oboji kmalu nesli, ker bi imeli Košičkovi gotovo manj sitnostij. In ta zmenek je bil prišel na uho — ne vé se več, po kateri poti — tudi Nosečki.

Dasi je v nekaterih hišah navada, da botre šele potem povabijo na gostijo, ki se ji pravi botrinja, kadar oba, boter in botra, dasta pogačo, in še nekaj dnij pozneje, sklenili so jih Košičkovi pogostiti ravno ta dan, ko prinesó, ker je rekla Nosečka, da je tako najbolje in najbolj „po novem", in da bo gotovo tudi botram všeč.

Babica in Nosečka se posvetujeta, kaj bi se napravilo.

Od mesarja Krajčka so dobili mesa; dve stari kokoši sta storili žalostno smrt pod nožem poleg treh mladih piščet. Jajec sta pobili nebroj, da je bilo pol sklede tiste rmene tvarine, v kateri sta valjali bele vrezanke in kosce raztelesenih piščet. Drugo dopoldne se je kuhalo pri Košičkovih, da je bilo veselje; cvrčalo in dišalo je pa takó, da se je čulo po vsej vasi in si je mislil marsikdo:

„Le zakaj mene niso vabili za botra?"

Pogača se je bila pri Starojčevih in Kolarjevih prav lepo spekla. Stara Kolarica, ki dobro zna peči kruh, vzkliknila je potem, ko je videla tudi Starojčevo pogačo:

„O, take pogače še nisem videla! Krasota je videti tak kruh."

Tudi križevnik so imeli že oboji pripravljen. Starojčevi so bili kupili dva vatla belega platna za srajčico, Kolarjevi pa dva vatla rdeče pisanega za suknjico.

[1]) Notranjica = božjast.

Kolarjeva botra niso vedeli, da morajo dati križevnik; šele mati so jih bili tega opomnili. Poučili so bili hčer-botro prav lepo:

„Vidiš, križevnik[1]) mora vsaka botra dati. Človeka, ki ni dobil križevnika, lové radi konji, in če umrje, bo moral na sodnji dan nag stati med drugimi. Le kadar otrok nenadoma umrje, in če ni dobil prej križevnika, ni mu ga treba dati, ampak kupi se mu naličje. Ako pa boter ali botra ne kupi nobene reči, prihaja otrok z ónega sveta tirjat križevnik, in tisti botri ali botru gorjé! Nikdar nima mirú."

In da ne bi pahnila v nesrečo sebe in otroka, katerega je nesla h krstu, kupila je Kolarica brž blago za križevnik.

Kmalu po dvéh se spusti Starojčevka z jerbasom na glavi vsa v sopraznični obleki po vasi, in Kolarica, ki je vedno pazila, kdaj se pokaže Starojčevka, zavihti brž že pripravljeni jerbas in gre za njo. Vsa vas je bila v oknih, vse je gledalo, hvalilo in grajalo, češ:

„Glejte, baharijo! Kakor bi ne mogle v mraku nesti tistega kruhka!"

Zvečer bi bilo pa gotovo ravno tako: vse bi bilo oprezovalo.

Košičkovi so bili seveda opazili, kdo gre.

Vse je bilo lepo pripravljeno: postelj je bila pokrita z najboljšo in najlepšo odejo; blazina je imela belo prevleko s čipkami, z rdečim blagom podloženimi; po sobi je bilo pometeno, ometeno in pobrisano. Miza je bila pregrnjena z novim platnenim prtom. Kozarci so bili že napravljeni in kruh je bil narezan.

Stara mati je bila že prej Petra naučila, kako se ima vêsti, kaj govoriti.

Prva prinese Starojka. Z jerbasom na glavi se komaj zmaši skozi vrata; ko zapre za seboj, prinese Kolarica. Ker sta bili bolj košato obločeni, bilo jih je polna hiša.

Odložita obe, potem pa stopita k mladi materi.

„Ali ste zdravi, botra? Ali je Peterček priden? — Ali lahko jeste?"

Tako in jednako se je izpraševalo vse vprek in stiskalo roke.

„O, prav zdrava sem, in otrok je prav priden. Jem pa tudi lahko, ker sem zdrava."

„Ej, tako hitro ni človek zdrav, ne; le počakajte še malo! Glejte, medve sva vam prinesli malo kruha, da prigriznete, kadar bodete lačni in če bo vam dolgčas", govori Starojka, ki je bila bolj vajena.

„Kaj pa toliko nosite?" vtakne se Peter.

„Oh, saj ni dosti! Ne zamerite, ker nisva prinesli več!"

„Jej! jej! Pa toliko!"

Štruca za štruco je prišla iz jerbasa, in obe sta jih postavljali najprvo po koncu ob zidu, da bi otrok bolj rastel.

Nato sta jih razdeljevali. Največja in najboljša je bila za mlado mater; lepe so bile tudi pogačice za staro hišno mater in očeta, ravno taki sta bili za mater v Zlatem repu. Nosečka in posli so dobili pogačice nekoliko manjše, in tudi na mleku niso bile vmesene.

Samo mladi gospodar ni dobil niti drobtinice.

Petru se je izprva nekoliko pokadilo, ker dobé vsi, le on ne; ni namreč pomislil, da mož in žena dobita oba le jedno pogačo; saj je ta tudi dovolj velika.

Ko izročita še vsaka svoj križevnik, hočeta oditi.

Toda Peter skoči pred vrata in pravi:

„Zakaj hočete iti tako hitro? Našega vina še niste pokusili in prigriznili še nobene jedi."

„Botri, te sramote nam vendar ne naredita, da bi se še nič ne ustavili pri nas!" prosi mlada mati.

„Oh, toliko je dela doma, da se človek ne vé kam dejati! Napravljaj za živino, peri, kuhaj domačim, in še sto drugih opravil je! Prideva rajši drugikrat, ko bodete vsi zdravi! — On mi je rekel, da moram précej priti! — Pa nama nikar ne zamerite!"

„Ne, sedaj še ne pojdeta!" oglasi se Peter.

Tu prideta v hišo še stara dva in ž njima Nosečka.

„Kajpak! — Domov! Seveda! — Ali ne vesta, kakšna navada je? — Vi ste nam toliko prinesli, sedaj pa še nečeta pokusiti našega vina in malo jedi! Ali nas hočeta res tako osramotiti? O, Bog nas varuj! — Sedita vendar k mizi! — Odložita jerbase!"

„Ti, Peter! ti slonè! ki tukaj-le sloniš, po vina pojdi, da bomo pili! Botra Kolarjevi, botra Starojčevi, vsedita se vendar!"

Siloviti zgovornosti stare matere in Nosečke se nista mogli dalj upirati. Seveda so ju kar tako zrinili k mizi in jima pobrali jerbase.

„Doma je pa toliko dela! — Kaj neki pravijo doma?"

„E-e, káj! Danes ne bode vsega konec, čeprav vaji ni doma!"

In ko prinese Peter vino, postavi bokal na mizo, vsede se na jeden vogel, drugega pa zasloni stari oče, tako sta zaprla obe botri.

Da me čitatelji razumejo, treba povedati, da pravijo pri nas možu in ženi boter (botra), akotudi je v resnici le jeden bil za botra. Pri hiši pravijo: pri botrovih, pri botrnih. Botrovi in botrni pa tudi nazaj pravijo: botrni. Tako so bili v naši povesti Starojčeva dva: botrovi in Kolarjeva dva: botrni. In ti dvoji so rekli

[1]) Imenuje se tako pač zaradi križa, ki je všit.

Košičkovim seveda botrni. Med seboj se botrni jako spoštujejo in se potem vikajo, ako so bili prej najbolji znanci in še taki prijatelji.

Peter natoči vina in pomakne kozarec Kolarici, drugega pa Starojki; natoči še sebi in očetu.

„Botra, pijte! — Pokusite, kakšno sem ji kupil!“ ponuja Peter.

„Nikar me ne silite, boter, ker ne pijem! Nisem žejna!“

„E-e, malo se pa že posili; botra, pijte no!“ sili oče.

„Botra, pijte vendar!“ prosi Uršika.

„Saj nisva prišli zato!“

„I, seveda ne, kdo neki to misli! Botra, pijte, no!“ poprosijo vsi trije.

In Kolarjeva botra, ki jim je bilo že doma naročeno, kaj jim je storiti v tem slučaju, primejo kozarec, vstanejo in izpregovoré:

„Primem kozarec in pijem vino na zdravje vas vseh; zlasti pa na zdravje onega, ki sem ga držala pri sv. krstu. Naj raste, naj se redi v zdravju, nam vsem pa v veselje. Posebno pa želim, da bi se še videli tukaj srečni, ako Bog dá.“

In précej po teh besedah vstane Starojka, ki je tukaj nadomestovala moža in pristavi:

„Naj Bog usliši vse dobre želje Kolarjeve botre!“

„Bog daj! Bog daj!“ vzkliknejo vsi veseli.

Kozarci zazvené in vsi pijejo na dobro srečo. Le oče je nesel brž svoj kozarec sinahi, kateri so bili pozabili natočiti, da je pila na dobro srečo.

Za plačilo je Uršika hvaležno pogledala tasta, ki je tako skrbno pazil na njo, da je opazil celo to malenkost.

In potem pije tudi oče:

„Na zdravje, botre in botra! Naj bi še večkrat tako prišli k nam!“

„Bog daj!“

„Sedaj pa morava iti“, spomni se Starojka, menda zaradi lepšega.

„Seveda morava iti“, potegne ž njo Kolarica.

„Kaj? Še ga bomo pili!“ razkorači se oče, prime steklenico in potrka nevoljen ob mizo.

„Zakaj jo tukaj sušiš?“ reče sinu. „Brž pojdi ponj in ženskim reci iz kuhinje! Cel dan cmarijo in cmarijo, naj prinesó pokazat, kaj so scmarile!“

Peter brž skoči.

„Bo précej! Bo précej! — Malo potrpite!“ oglasita se v kuhinji mati in Nosečka.

„Oh, ali kaj je tega treba? Saj nisva prišli za to!“

„Kdo pa to pravi?“ tolaži stari oče. „Že nekdaj je bila taka šega. Že nekdaj so bili veseli, ko so pogačo jeli, zakaj bi pa mi ne bili! Sina imamo! — Kdo bi se ne veselil! Dokler bomo za fanti botrinjo odpravljali, bomo zmerom dobre volje! — Ali ne, botri?“

Peter se vrne z vinom, in précej za njim prineseta Nosečka in stara mati na mizo.

„Oh, ali kaj je tega treba?“ branita se botri sramežljivo.

„Prav malo je, toliko da prigrizneta, da bodeta lože pili.“

„Botra vzemite! — Botra jejte!“

Komaj so jih bili ustavili in komaj prisilili, da sta vzeli. Potrpežljivosti čitateljev nečem mučiti z naštevanjem jedil, katere sta bili napravili mati in Nosečka, ker vsak vé, tudi če ni bil še na botrinji, kaj se iz takih rečij, katere sem že naštel na prejšnji strani, lahko naredi.

Vola težko spravijo v dir, kadar pa začne dirjati, tedaj je prav stanoviten.

Tudi naši dve botri so težko spravili za mizo, težko so jima posilili vina in jedi še teže; kar domov sta hoteli oditi.

Ko sta pa pili vina drugi in tretji kozarec, pozabili sta popolnoma na svoj dom. Jedli sta in pili ter bili dobre volje

Kmalu sta bili pri mizi še Nosečka in stara mati. Vnela se je prav živahna gostija. Napivali so drug drugemu, trkali s kozarci in polivali vino.

Načeli so bili obe pogači, pokušali ji in hvalili.

V veselju in zabavi pa hitro beži čas. Nenadoma je izginilo popoldne in treba je bilo prižgati luč. Botri sta bili vstali, da bi šli, ali domači so ju še dalje ustavljali. Ni jim bilo treba toli govoriti kakor prej. Obsedeli sta še dalje in sta sedeli še urico za urico. Kazalca na uri sta se bližala že polnoči, ko se vzdrami Starojka:

„Sedaj pa morava res iti “

Vsi se ozró na uro. In nihče ju več ni ustavljal.

„Predolgo sva se zamudili!“ méni botra Kolarica.

„E, kaj botra! Saj ni botrinja vsak dan!“ tolaži Nosečka.

Stara mati nareže pogače, naloži jima v jerbase pečenja in nalije vsaki steklenico vina, da neseta pokusit svojim.

Poslovita se in gresta. Ker je bila noč temna, gre Peter botrcama svetit.

Tako se je končala botrinja.

VIII.

Peterčka nesi okoli oltarja . . .

Po botrinji bi bila Uršika najrajša šla ven na vrt in na polje. Ven je pa domači niso pustili. Mati je dejala:

„Veš, ljudje bi ne videli radi, če bi šla pred mašo po vrtu in po polju. Bojijo se, da ne bi pobila toča. Zato bodi v hiši, da se res kaj ne zgodi in se ne daš ljudem v zobe.“

In kaj je Uršika hotela drugega kakor slušati? Tolažila se je, da pojde s sinčkom kmalu k maši.

Z botro sta se bili zmenili, da pojdeta sedmi dan po botrinji k vpeljevanju. Tega se je prav veselila.

A to, česar se človek najbolj veseli, skazi se mu rado.

Peterček, ki je bil po zadnji bolezni zdrav kakor riba, zboli nenadoma. Čemeril se je v zibeli in imel slabo barvo na licih. Seveda je bilo to slabo znamenje. Brž se razvé po vasi, da je Košičkov kraljiček bolan na smrt. Zberó se brž botre in vse sosede in stare ženice okoli zibeli. Ogledujejo kraljiča in tolažijo jokajočo se mater. Po dolgem ugibanju uganejo:

„Otrok je mračan!“

„Kaj pa pomaga:“ vprašajo domači vsi kmalu.

In brž se oglasijo stare ženice druga za drugo.

„Plenico segrejte v istjih in zavijte ga vanjo“, svetuje Kokotovka.

„Operite plenico in posušite jo na strehi skednja ali svinjaka!“ pravi Poljakovka.

„To oboje nič ne pomaga, ampak otrokov oče naj stoji pokrit v mraku zunaj; ko pa pride v hišo, naj pokrije otroka s svojim klobukom. Čez nekaj časa naj ga pa odkrije in gre zopet ven; potem pa otrok ozdravi gotovo“, nauči jih Smolarica. „Veste, otrok je dobil bolezen zato, ker je nekdo z mraka prišel in k njemu stopil. Ravno tako se pa mora bolezen vzeti.“

Otroka so zdravili na vse tri načine. Greli so plenico, plenico so tudi sušili na svinjakovi strehi, in Peter je stal zvečer dolgo zunaj in potem so pokrili ž njegovim klobukom kraljiča. Mislili so si: nekaj gotovo pomaga, da mu odleže. In res mu je odleglo, dasi niso vedeli, katera reč mu je pomagala. To je seveda velika škoda, ker jaz bi bil tisto gotovo zapisal.

No, pa dobro, da je ozdravel. Uršika je bila vesela in hvaležna, pa je želela z otrokom iti k sv. maši, da bi potem smela brez skrbi med ljudi.

Nekaj dnij pozneje, kakor se je bila zmenila, gresta z botro v cerkev.

Predno gresta, pravi ji mati:

„Nesi Peterčka okoli oltarja, da bo lepše pel. Če ga bodo kdaj trle skrbi in žalost, delal si bode vsaj s petjem veselje in kratek čas.“

Uršika, ki je le gledala, kako bi svojemu otroku bolj postregla, obljubi, da tako stori.

Gresta. Peterček je med mašo molčal. Uršika je pa poleg goreče svečice iskreno molila za njegovo zdravje in srečo, izročala ga je v varstvo Marijino in njegovega patrona sv. Petra.

Po sv. maši ga nese dvakrat okoli oltarja.

Popoldne se pa čedno obleče, natoči vina, nareže kruha ter nese h Kolarjevim, potem pa še k Starojčevim.

Tam se zahvali, ker so bili tako dobri, in so nesli njenega sina k sv. krstu.

Ko pride domov, oddahne se in reče:

„Čast bodi Bogu, da je vse to v kraju. Bala sem se, pa je vendar vse lepo minulo!“

Pri Košičkovih je bilo zopet vse v redu.

Peterček že nagaja dedu in babici. Spušča se že od klopi do klopi.

Bog daj, da bi jim sin zdrav rastel, da bi jim bil vedno v veselje, da bi bil pošten in krščanski mož in jim izpolnil vse nade.

Vzori in boji.

(Po prijateljevih pismih priobčil *Jož. Ošaben.*)

(Dalje.)

8. Z božičnih počitnic.

Prosinca . . .

Ljubi oče! To pismo je prvo v novem letu. To leto bo za-me velikega pomena. Jeseni, če Bog dá, vstopim v prvo latinsko šolo. To me je tolažilo, ko sem slovo vzel od Vas na postaji, kjer ste mi še jedenkrat naročili, naj se po počitnicah učim z novo močjo. Mislim, da delam po Vaših željah. A vendar Vam moram malo opisati, kako mi je bilo, ko sem se vozil nazaj. Že v jutro novega leta me je srce zabolelo, ko sem vstal in pomislil, da se bom zopet moral ločiti od Vas in matere in ljubih bratcev in sestric in ljubega domačega kraja, kjer je bilo o praznikih tako neizrekljivo prijetno. A vendar jokal nisem, ker me je bilo sram. Po potu, ko sva šla do postaje, bilo je dobro; a ko sem stopil v železnični voz, Vi pa odšli domov, tedaj mi je bilo zopet tako hudo,